

Fundusze Europejskie

**„Kontrola, nadużycia i nieprawidłowości
w projektach dofinansowanych w FE SL
2021-2027 (EFS+)”**

Mirosław Ciotek

Mirosław Ciotek Szkolenia Specjalistyczne

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie

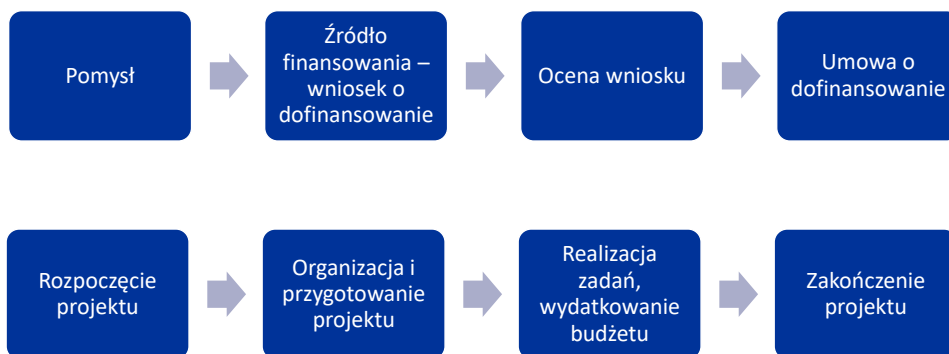
WERSJA ELEKTRONICZNA PREZENTACJI Z ZAŁĄCZNIKIEM:

<https://funduszeue.slaskie.pl/wydarzenia/>

PROGRAM SZKOLENIA

CZAS i PRZERWY zgodnie z programem

3

Obowiązki Beneficjenta

- Beneficjent w imieniu swoim i Partnerów odpowiada za realizację Projektu zgodnie z niniejszą umową, w szczególności z Wnioskiem, w tym za:
 - 1) **osiągnięcie założeń merytorycznych Projektu i utrzymanie celu projektu wyrażonych wskaźnikami produktu oraz rezultatu bezpośredniego określonymi we Wniosku;**
 - 2) realizację Projektu w oparciu o **harmonogram realizacji Projektu określony we Wniosku;**
 - 3) zapewnienie realizacji Projektu przez personel **Projektu posiadający kwalifikacje** określone we Wniosku lub/i przez osoby bezpośrednio wskazane we Wniosku;
 - 4) **zachowanie trwałości**, o której mowa w § 17 ust. 6 – o ile tak przewiduje Wniosek;
 - 5) **zbieranie danych osobowych uczestników Projektu** (osób lub podmiotów) zgodnie z Wytycznymi w zakresie monitorowania;
 - 6) **przetwarzanie danych osobowych zgodnie z RODO** oraz ustawą o ochronie danych osobowych;
 - 7) **dokumentowanie spełnienia przez uczestnika projektu kryteriów kwalifikowalności** uprawniających go do udziału w projekcie zgodnie z Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków;
 - 8) **zapewnienie stosowania zasady równości szans i niedyskryminacji**, a także równości szans kobiet i mężczyzn, zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji.

4

Fundusze Europejskie

Dokumenty bazowe i programowe

5

Dokumenty Unii Europejskiej

1. [ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY \(UE\) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus \(EFS+\) oraz uchylające rozporządzenie \(UE\) nr 1296/2013](#)
2. [ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY \(UE\) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej](#)
3. Zmiana projektu rozporządzenia ustanawiającego wspólne przepisy w związku z utworzeniem nowego instrumentu - Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)
[Zmieniony wniosek dot. ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz \(wniosek COM\(2020\) 23 final, 14.1.2020 r.\)](#)
4. [Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 \(DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI, 27.2.2019 r. SWD\(2019\) 1020 final\)](#)
5. [Sprawozdanie krajowe – Polska 2020 \(DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI, 26.2.2020 r. SWD\(2020\) 520 final\)](#)
6. [ZALECENIE RADY w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r. oraz zawierające opinie Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r. \(20.5.2020 r. COM\(2020\) 521 final\)](#)
7. [Nadzwyczajne posiedzenie Rady Europejskiej \(17, 18, 19, 20 i 21 lipca 2020 r.\) – Konkluzje](#)
8. [Komentarz do rozporządzeń unijnych dla polityki spójności na lata 2021-2027](#)

6

KOMENTARZ DO ROZPORZĄDZEŃ UE DLA POLITYKI SPÓJNOŚCI NA LATA 2021-2027

Wydawca:
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
Departament Strategii
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
Tel. (+48) 22 273 76 01
www.funduszeuropejskie.gov.pl
www.mfipr.gov.pl

7

Nowa definicja wytycznych z nowej ustawy wdrożeńowej

- **38) wytyczne** - instrument prawny określający ujednoczone warunki i procedury wdrażania funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji skierowane do instytucji uczestniczących w realizacji programów oraz stosowane przez te instytucje na podstawie właściwego porozumienia, kontraktu programowego, o którym mowa w art. 5 pkt 4d ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, albo umowy oraz przez beneficjentów na podstawie umowy o dofinansowanie projektu albo decyzji o dofinansowaniu projektu.

8

Dokumenty krajowe

1. USTAWA z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

Wytyczne krajowe ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego

Wytyczne obowiązujące

•[Wytyczne dotyczące warunków księgowania wydatków oraz przygotowania prognoz wniosków o płatność do Komisji Europejskiej w ramach programów polityki spójności na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 5 października 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące szczegółowego opisu priorytetów \(SZOP\) krajowych i regionalnych programów na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 5 października 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 4 października 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące ewaluacji polityki spójności na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 7 września 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 27 października 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 27 października 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 8 listopada 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 17 listopada 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 25 listopada 2022 r.

•[Wytyczne dotyczące korzystania z usług ekspertów w programach na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 8 grudnia 2022 roku.

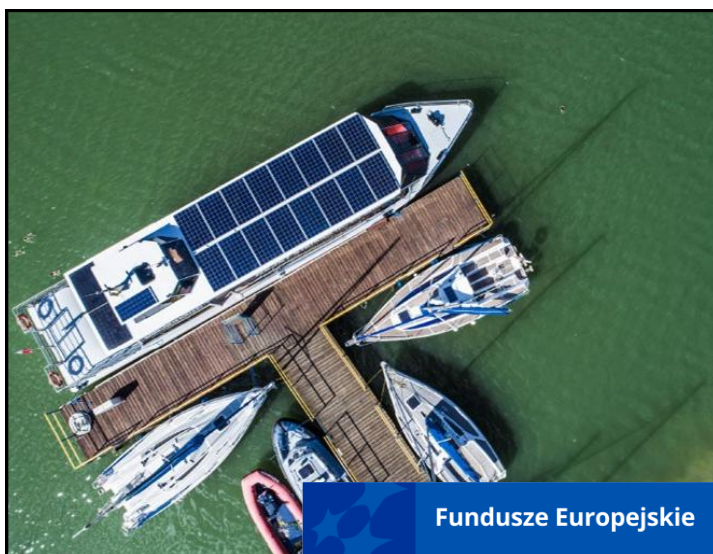
•[Wytyczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027](#) - obowiązują od 5 stycznia 2023 r.

•[Wytyczne dotyczące informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027](#) umieszczone na stronie 27.04.2023 r., podpisane, wytyczne będą obowiązywać od dnia ogłoszenia w Monitorze Polskim.

•[Wytyczne dotyczące sposobu korygowania nieprawidłowości na lata 2021-2027](#) - wytyczne obowiązują od 17 lipca 2023 r.

<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/wytyczne-na-lata-2021-2027>

9

Fundusze Europejskie

Nowa ustawa wdrożeniowa

10

USTAWA
z dnia 28 kwietnia 2022 r.
o zasadach realizacji zadań finansowanych ze
środków europejskich w perspektywie
finansowej 2021-2027

11

- Rozdział 1 Przepisy ogólne
- Rozdział 2 Koordynacja realizacji programów
- Rozdział 3 System realizacji programu
- Rozdział 4 System instytucjonalny
- Rozdział 5 Komitet monitorujący
- Rozdział 6 Przepływy finansowe i system rozliczeń

Rozdział 7 Kontrola i nieprawidłowości

- Rozdział 8 Monitorowanie postępu finansowego i rzeczowego
- Rozdział 9 Pomoc publiczna
- Rozdział 10 Instrumenty finansowe
- Rozdział 11 Wsparcie warunkowe
- Rozdział 12 Szczególne instrumenty realizacji programów
- Rozdział 13 Projekty
- Rozdział 14 Wybór projektów
- Rozdział 15 Umowa o dofinansowanie projektu i decyzja o dofinansowaniu projektu
- Rozdział 16 Procedura odwoławcza
- Rozdział 17 Eksperti
- Rozdział 18 Przetwarzanie danych osobowych i dostęp do rejestrów
- Rozdział 19 Zmiany w przepisach
- Rozdział 20 Przepisy przejściowe, dostosowujące i przepis końcowy

12

USTAWA
z dnia 28 kwietnia 2022 r.
o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

Rozdział 7 Kontrola i nieprawidłowości

Art. 24. [Zakres kontroli i audytów]

Art. 25. [Kontrole i audyty u beneficjentów i wnioskodawców; miejsce kontroli; obowiązki beneficjenta i innych podmiotów; oględziny]

Art. 26. [Stwierdzenie wystąpienia nieprawidłowości; nałożenie korekty finansowej]

Art. 27. [Informacja pokontrolna]

13

stan prawny: 6 października 2022 r.

Wydanie: 1

.liczba stron: 916

[Więcej informacji](#)

-46% **Ustawa o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-27. Komentarz**

Redakcja naukowa:
Maciej Perkowski, Rafał Poździk

Krzysztof Borys, Anna Brzyska, Piotr Budyńczuk, Patrycja Czubała, Adrianna Anna Gawryluk, Marta Jamiołkowska, Anna Kaźmierczyk, Marcin Korchut, Artur Kosicki, Rafał Kuligowski, Kamil Łoza, Marek Martyniuk, Ewa Pachowska-Kurzepa, Justyna Pachucka-Trochimiak, Piotr Pietrasz, Magdalena Porzeżyńska, Joanna Sarosiek, Anna Syroka-Bojarczyk, Aleksandra Ulanowska, Kinga Wernicka, Małgorzata Woźniak, Alicja Żywno

[Przeczytaj fragment](#)

[Zobacz spis treści](#)

[Sprawdź zalety wersji ebook](#)

Komentarz omawia zagadnienia związane z procedurą wyboru projektów do wsparcia z funduszy unijnych, ich realizacją, kontrolą i rozliczaniem w perspektywie finansowej 2021-2027.

<https://sip.lex.pl/komentarze-i-publicacje/komentarze/ustawa-o-zasadach-realizacji-zadan-finansowanych-ze-srodkow-587908789>

14

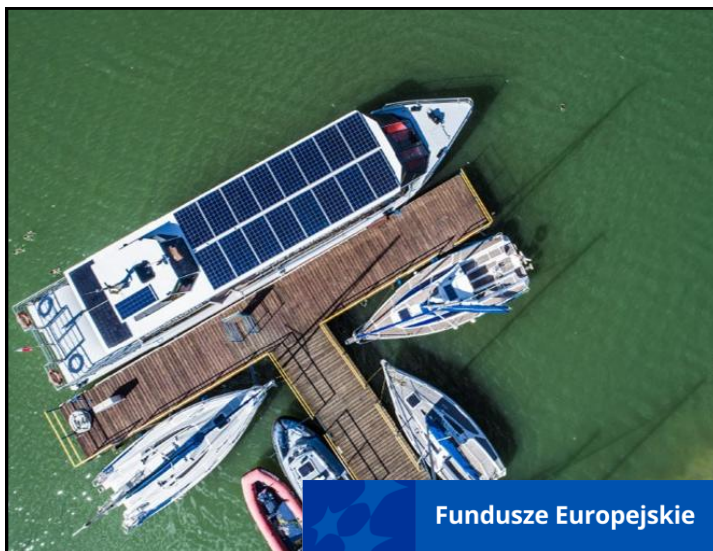
Fundusze Europejskie

Reguły dot. kontroli zawarte w UOD

15

**Analiza zapisów
umowy o dofinansowanie
i załączników EFS+ FESL**

16

Fundusze Europejskie

DEFINICJE

17

korekta finansowa – korekta, o której mowa w art. 2 pkt 13 ustawy

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

13) korekta finansowa - kwotę, o jaką pomniejsza się finansowanie UE dla projektu lub programu w związku z nieprawidłowością indywidualną lub systemową;

18

nadużycie finansowe – nadużycie, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. a i b dyrektywy 2017/1371;

TYTUŁ II PRZESTĘPSTWA DOTYCZĄCE NADUŻYĆ NARUSZAJĄCYCH INTERESY FINANSOWE UNII

Artykuł 3 Nadużycia naruszające interesy finansowe Unii

1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by nadużycia naruszające interesy finansowe Unii stanowiły przestępstwo, jeżeli dopuszczono się ich umyślnie.

2. Do celów niniejszej dyrektywy za nadużycie naruszające interesy finansowe Unii uważa się:

a) w odniesieniu do wydatków niewiązanych z zamówieniami publicznymi – działanie lub zaniechanie odnoszące się do:

(i) wykorzystywania lub przedstawiania nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, skutkującego sprzeniewierzeniem lub bezprawnym zatrzymaniem środków finansowych lub aktywów z budżetu Unii lub z budżetów, którymi Unia zarządza lub którymi zarządza się w jej imieniu;

(ii) nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, z tym samym skutkiem; lub

(iii) niewłaściwego wykorzystania takich środków finansowych lub aktywów do celów innych niż te, na które pierwotnie zostały przyznane;

19

nadużycie finansowe – nadużycie, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. a i b dyrektywy 2017/1371;

b) w odniesieniu do wydatków związanych z zamówieniami publicznymi, co najmniej w przypadkach, w których dopuszczono się ich w celu uzyskania przez sprawcę lub inną osobę bezprawnych korzyści powodujących stratę w interesach finansowych Unii – działanie lub zaniechanie odnoszące się do:

(i) wykorzystywania lub przedstawiania nieprawdziwych, niepoprawnych lub niepełnych oświadczeń lub dokumentów, skutkującego sprzeniewierzeniem lub bezprawnym zatrzymaniem środków finansowych lub aktywów z budżetu Unii lub z budżetów, którymi Unia zarządza lub którymi zarządza się w jej imieniu;

(ii) nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, z tym samym skutkiem; lub

(iii) niewłaściwego wykorzystania takich środków finansowych lub aktywów do celów innych niż te, na które pierwotnie zostały przyznane, ze szkodą dla interesów finansowych Unii;

20

pomniejszenie wydatków kwalifikowalnych – pomniejszenie, o którym mowa w art. 26 ust. 8 pkt 1 ustawy;

8. W przypadku stwierdzenia wystąpienia nieprawidłowości indywidualnej w ramach krajowego lub regionalnego programu:

1) **przed** zatwierdzeniem wniosku o płatność - instytucja zatwierdzająca wniosek o płatność dokonuje pomniejszenia wartości wydatków kwalifikowalnych ujętych we wniosku o płatność złożonym przez beneficjenta o kwotę wydatków poniesionych nieprawidłowo;

2) **po** zatwierdzeniu wniosku o płatność - właściwa instytucja nakłada **korektę finansową**.

21

program - program, o którym mowa w art. 2 pkt 20 ustawy;

20) **program** - krajowy program, program Interreg lub regionalny program;

22

projekt – projekt, o którym mowa w art. 2 pkt 22 ustawy;

22) projekt - przedsięwzięcie zmierzające do osiągnięcia założonego celu określonego wskaźnikami, z określonym początkiem i końcem realizacji, zgłoszone do objęcia albo objęte finansowaniem UE jednego z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności albo Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach programu;

23

umowa o dofinansowanie projektu – umowa, o której mowa w art. 2 pkt 32 ustawy;

32) umowa o dofinansowanie projektu:

- a) umowę zawartą między właściwą instytucją a wnioskodawcą, którego projekt został wybrany do dofinansowania, zawierającą co najmniej elementy, o których mowa w art. 206 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, w tym umowę o finansowaniu, o której mowa w art. 59 ust. 5 rozporządzenia ogólnego,
- b) porozumienie, o którym mowa w art. 206 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, zawarte między właściwą instytucją a wnioskodawcą, którego projekt został wybrany do dofinansowania,
- c) umowę lub porozumienie zawarte między właściwą instytucją a wnioskodawcą, którego projekt został wybrany do dofinansowania w ramach programu Interreg;

24

Podrozdział 2.2. Ogólne warunki kwalifikowalności

1) Wydatek jest kwalifikowalny, jeżeli:

- a) jest zgodny z przepisami prawa,
- b) jest zgodny z **umową o dofinansowanie projektu i Wytycznymi** oraz innymi procedurami, do stosowania których beneficjent zobowiązał się w umowie o dofinansowanie projektu,
- c) został faktycznie poniesiony zgodnie z zasadą określoną w podrozdziale 3.1, w okresie wskazanym w umowie o dofinansowanie projektu,
- d) spełnia **warunki określone w programie i SZOP oraz regulaminie wyboru projektów**,
- e) jest niezbędny do realizacji celów projektu i został poniesiony w związku z realizacją projektu lub jego przygotowaniem, o ile SZOP lub regulamin wyboru projektów dopuszcza kwalifikowalność kosztów związanych z przygotowaniem projektu,
- f) został **dokonywany w sposób przejrzysty, racjonalny i efektywny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów**,
- g) został **nałóżycie udokumentowany zgodnie z wymogami określonymi w Wytycznych oraz z zasadami określonymi przez IZ**,
- h) został **rozliczony we wniosku beneficjenta o płatność**,
- i) dotyczy towarów dostarczonych lub usług wykonanych lub robót budowlanych zrealizowanych, w tym zaliczek, z zastrzeżeniem pkt 4 podrozdziału 3.1.

25

nieprawidłowość indywidualna – nieprawidłowość, o której mowa w art. 2 pkt 31 rozporządzenia ogólnego;

31) „nieprawidłowość” oznacza każde naruszenie mającego zastosowanie prawa, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie go nieuzasadnionym wydatkiem (CELEX_32021R1060_PL_ramowe)

26

**nieprawidłowość systemowa – nieprawidłowość,
o której mowa w art. 2 pkt 33 rozporządzenia ogólnego;**

33) „nieprawidłowość systemowa” oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, która wystąpiła na skutek poważnego uchybienia, w tym braku ustanowienia odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz z przepisami dotyczącymi poszczególnych Funduszy

27

Finanse publiczne.

Dz.U.2023.1270 t.j. z dnia 2023.07.04

Status: Akt obowiązujący

Wersja od: 1 stycznia 2024r. do: 20 maja 2025r.

DZIAŁ IV

Środki europejskie i inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi

28

[art. 207 ufp mają zastosowanie do dochodzenia zwrotu zarówno finansowania UE jak i współfinansowania krajowego z budżetu państwa).]

Art. 207. [Postępowanie w razie nieprawidłowego wykorzystania środków europejskich]

1. W przypadku gdy środki przeznaczone na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich są:

- 1) wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem,
 - 2) wykorzystane z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184,
 - 3) pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości
- podlegają zwrotowi wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia przekazania środków, w terminie 14 dni od dnia doręczenia ostatecznej decyzji, o której mowa w ust. 9, na wskazany w tej decyzji rachunek bankowy.

2. Zwrot środków może zostać dokonany przez pomniejszenie kolejnej płatności na rzecz beneficjenta o kwotę podlegającą zwrotowi. Instytucja, o której mowa w art. 188 ust. 1, uwzględnią tę kwotę w zleceniu płatności kierowanym do Banku Gospodarstwa Krajowego. W takim przypadku przepisu ust. 4 pkt 3 nie stosuje się.

2a. Odsetki, o których mowa w ust. 1, nalicza się do dnia zwrotu środków lub do dnia wpływu do właściwej instytucji pisemnej zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, o której mowa w ust. 8, jeżeli taka zgoda została wyrażona.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do odsetek, o których mowa w ust. 1.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, beneficjent zostaje wykluczony z możliwości otrzymania środków, o których mowa w ust. 1, jeżeli:

- 1) otrzymał płatność na podstawie przedstawionych jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę lub
- 2) (uchylony),
- 3) nie zwrócił środków wraz z odsetkami w terminie 14 dni od dnia upływu terminu, o którym mowa w ust. 1, lub
- 4) okoliczności, o których mowa w ust. 1, wystąpiły wskutek popełnienia przestępstwa przez beneficjenta, partnera, podmiot upoważniony do dokonywania wydatków, a w przypadku gdy podmioty te nie są osobami fizycznymi - osobę uprawnioną do wykonywania w ramach projektu czynności w imieniu beneficjenta, przy czym fakt popełnienia przestępstwa przez wyżej wymienione podmioty został potwierdzony prawomocnym wyrokiem sądowym.

Art. 207. [Postępowanie w razie nieprawidłowego wykorzystania środków europejskich]

5. Okres wykluczenia, o którym mowa w ust. 4, rozpoczyna się od dnia, kiedy decyzja, o której mowa w ust. 9, stała się ostateczna, zaś kończy się z upływem trzech lat od dnia dokonania zwrotu tych środków. Jeżeli okoliczności, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 4, zostały stwierdzone po dniu, w którym decyzja, o której mowa w ust. 9, stała się ostateczna, okres wykluczenia rozpoczyna się od dnia stwierdzenia tych okoliczności, z zastrzeżeniem ust. 6.

6. Jeżeli zwrot środków przez beneficjenta, o którym mowa w ust. 4 pkt 1 i 4, został dokonany w trybie określonym w ust. 8 lub przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 9, okres wykluczenia, o którym mowa w ust. 4, rozpoczyna się od dnia stwierdzenia okoliczności, o których mowa w ust. 4 pkt 1 i 4, a kończy się z upływem trzech lat liczonych od dnia dokonania zwrotu środków przez beneficjenta.

7. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do podmiotów, które na podstawie odrębnych przepisów realizują zadania interesu publicznego, jeżeli spowoduje to niemożność wdrożenia działania w ramach programu lub znacznej jego części, jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych osób prawnych, instytutów badawczych prowadzących działalność leczniczą, podmiotów leczniczych utworzonych przez organy administracji rządowej oraz podmiotów leczniczych utworzonych lub prowadzonych przez uczelnie medyczne, a także do beneficjentów, o których mowa w art. 134b ust. 2 pkt 2 i art. 134o ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej.

8. W przypadku stwierdzenia okoliczności, o których mowa w ust. 1, instytucja określona odpowiednio w ust. 9, 11 i 11a lub instytucja, która podpisała z beneficjentem umowę o dofinansowanie, wzywa do:

- 1) zwrotu środków lub
- 2) do wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, o którym mowa w ust. 2, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.

Art. 207. [Postępowanie w razie nieprawidłowego wykorzystania środków europejskich]

9. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 8, organ:

- 1) 44 pełniący funkcję instytucji zarządzającej lub instytucji pośredniczącej w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju albo ustawy z dnia 3 kwietnia 2009 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego, albo ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, albo ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027, albo ustawy o zasadach realizacji programów, albo ustawy o zasadach realizacji programów 2021-2027, albo
 - 2) pełniący funkcję instytucji zarządzającej albo instytucji pośredniczącej, o których mowa w ustawie o pomocy społecznej, albo,
 - 3) pełniący funkcję odpowiednio Krajowego Punktu Kontaktowego lub Krajowej Instytucji Koordynującej w programach finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2, albo
 - 4) odpowiedzialny za wdrożenie instrumentu "Łącząc Europę"
- wydaje decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki, oraz sposób zwrotu środków, z uwzględnieniem ust. 2, oraz zawierającą pouczenie o sankcji wynikającej z ust. 4 pkt 3, z zastrzeżeniem ust. 7.

10. Decyzji, o której mowa w ust. 9, nie wydaje się, jeżeli dokonano zwrotu środków przed jej wydaniem.

11. Instytucja zarządzająca lub instytucja pośrednicząca na podstawie porozumienia lub umowy, o których mowa w art. 27 i art. 32 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju albo art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o zasadach realizacji programów, albo art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o zasadach realizacji programów 2021-2027, albo organ odpowiedzialny za wdrożenie instrumentu "Łącząc Europę", albo organ pełniący funkcję odpowiednio Krajowego Punktu Kontaktowego lub Krajowej Instytucji Koordynującej w programach finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2, na podstawie porozumienia lub umowy, może upoważnić instytucję wdrażającą, a w przypadku programów finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2 - operatora programu, instytucję pośredniczącą lub instytucję, która podpisała z beneficjentem umowę o dofinansowanie, będących jednostkami sektora finansów publicznych, do wydawania decyzji, o której mowa w ust. 9.

31

Art. 207. [Postępowanie w razie nieprawidłowego wykorzystania środków europejskich]

11a. W przypadku gdy operator programu lub instytucja pośrednicząca w programach finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2, powierza na podstawie porozumienia lub umowy wykonywanie części swoich zadań innemu podmiotowi będącemu jednostką sektora finansów publicznych, porozumienie lub umowa może również zawierać upoważnienie do wydawania decyzji, o której mowa w ust. 9, o ile operator programu lub instytucja pośrednicząca zostały upoważnione do wydawania takich decyzji na podstawie ust. 11.

12. Od decyzji, o której mowa w ust. 9, wydanej przez:

- 1) operatora programu albo
 - 2) instytucję pośredniczącą lub instytucję wdrażającą, o których mowa w ust. 11, albo
 - 3) podmiot upoważniony do wydania tej decyzji na podstawie ust. 11a, albo
 - 4) instytucję pośredniczącą, o której mowa w ustawie o pomocy społecznej
- służy odwołanie do właściwej instytucji zarządzającej albo organu pełniącego funkcję odpowiednio Krajowego Punktu Kontaktowego lub Krajowej Instytucji Koordynującej w programach finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2, a jeżeli rozpatrywanie odwołań od decyzji instytucji wdrażającej zostało powierzone instytucji pośredniczącej - do instytucji pośredniczącej.

12a. W przypadku wydania decyzji w pierwszej instancji przez:

- 1) instytucję zarządzającą albo
 - 2) organ odpowiedzialny za wdrożenie instrumentu "Łącząc Europę", albo
 - 3) organ pełniący funkcję odpowiednio Krajowego Punktu Kontaktowego lub Krajowej Instytucji Koordynującej w programach finansowanych ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2
- służy wniosek do tej instytucji albo organu o ponowne rozpatrzenie sprawy.

13. Przepisów ust. 1-9 nie stosuje się do państwowych jednostek budżetowych.

32

Właściwa instytucja w umowie o dofinansowanie projektu określa, zgodnie z art. 206 ust. 2 pkt 8 ufp, warunki i terminy zwrotu środków, w tym środków nieprawidłowo wykorzystanych lub pobranych w nadmiernej wysokości lub w sposób nienależny

33

Art. 206. [Uregulowanie w drodze umowy szczegółowych warunków dofinansowania projektu]

1. Szczegółowe warunki dofinansowania:

- 1) projektu - określa umowa o dofinansowanie projektu, o której mowa w art. 5 pkt 9 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027 albo w art. 17 ust. 1 oraz w art. 19 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, albo w art. 9 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 3 kwietnia 2009 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego, albo w art. 9 ust. 2 pkt 3 ustawy o zasadach realizacji programów - z wyłączeniem programów w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna, albo w art. 2 pkt 32 ustawy o zasadach realizacji programów 2021-2027 - z wyłączeniem programów w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna (Interreg);
- 2) projektu w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym - określają umowy, o których mowa w art. 134a pkt 7 i art. 134b ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej;
- 3) projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus przeznaczonego na zwalczanie deprywacji materialnej - określają umowy, o których mowa w art. 134n ust. 1 pkt 7 lit. a oraz art. 134o ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej;
- 4) projektu finansowanego w ramach instrumentu "Łącząc Europę" - określa umowa o dofinansowanie projektu finansowanego ze środków pochodzących z instrumentu "Łącząc Europę".

34

Art. 206. [Uregulowanie w drodze umowy szczegółowych warunków dofinansowania projektu]

2. Umowa, o której mowa w ust. 1, powinna określać w szczególności:

- 1) opis projektu lub zadania, w tym cel, na jaki przyznano środki, i termin jego realizacji;
 - 2) harmonogram dokonywania wydatków, obejmujący okres co najmniej jednego kwartału;
 - 3) wysokość przyznanych środków;
 - 4) zobowiązanie do poddania się kontroli i tryb kontroli realizacji projektu lub zadania;
 - 4a) zobowiązanie do stosowania wytycznych, o których mowa w art. 2 pkt 32 ustawy o zasadach realizacji programów albo w art. 2 pkt 38 ustawy o zasadach realizacji programów 2021-2027, a w zakresie programu finansowanego z udziałem środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym - zobowiązanie do stosowania wytycznych, o których mowa w art. 134a pkt 6 ustawy o pomocy społecznej;
 - 4b) w zakresie programu finansowanego ze środków, o których mowa w art. 4 ust. 1 lit. m rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 21, z późn. zm.) - zobowiązanie do stosowania wytycznych, o których mowa w art. 134n ust. 1 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej;
 - 5) termin i sposób rozliczenia projektu oraz ewentualnych zaliczek;
 - 6) formy zabezpieczeń należytego wykonania zobowiązań wynikających z umowy;
 - 7) warunki rozwiązania umowy ze względu na nieprawidłowości występujące w trakcie realizacji projektu;
 - 8) warunki i terminy zwrotu środków, w tym środków nieprawidłowo wykorzystanych lub pobranych w nadmiernej wysokości lub w sposób nienależny.**
3. Aktualizacja harmonogramu, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, nie wymaga zmiany umowy, o której mowa w ust. 1.
4. Przepis ust. 2 pkt 6 nie ma zastosowania do beneficjenta programu finansowanego z udziałem środków europejskich będącego jednostką sektora finansów publicznych albo fundacją, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa, a także do Banku Gospodarstwa Krajowego, a w zakresie programu finansowanego z udziałem środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym - do umów, o których mowa w art. 134a pkt 7 i art. 134b ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej.
5. W przypadku gdy beneficjentem jest państwowa jednostka budżetowa, warunki, o których mowa w ust. 1, określone zostają w porozumieniu. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, z wyjątkiem pkt 6 i 8.

35

Art. 67. Stosowanie przepisów K.p.a. i Ordynacji podatkowej w sprawach niepodatkowych należności budżetowych

1. Do spraw dotyczących należności, o których mowa w art. 60, nieuregulowanych niniejszą ustawą stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960
2. Do spraw dotyczących administracyjnych kar pieniężnych stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania

36

Art. 189. Refundacja wydatków kwalifikowanych oraz płatności zaliczkowe

1. Zlecenie płatności może dotyczyć kwoty wydatków kwalifikowanych zgodnie z kryteriami określonymi na podstawie ustawy o zasadach prowadzenia
2. Instytucja, o której mowa w art. 188 ust. 1, może wystawić zlecenie dokonania płatności zaliczkowej dla beneficjenta.
3. W przypadku niezłożenia wniosku o płatność na kwotę wydatków kwalifikowanych lub niezwrócenia niewykorzystanej części zaliczki w terminie 14 dni
 - 3a. W przypadku stwierdzenia okoliczności, o których mowa w ust. 3, instytucja, która podpisała umowę z beneficjentem, wzywa go do: 1) zapłaty
 - 3b. 33 Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 3a, organ pełniący funkcję instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczącej albo
 - 3c. Decyzji, o której mowa w ust. 3b, nie wydaje się, jeżeli przed jej wydaniem dokonano zapłaty odsetek oraz środków, od których te odsetki zostały
 - 3d. Instytucja zarządzająca lub instytucja pośrednicząca mogą, na podstawie porozumienia lub umowy, o których mowa w art. 27 i art. 32 ustawy o
 - 3e. Od decyzji, o której mowa w ust. 3b, wydanej przez instytucję pośredniczącą lub instytucję wdrażającą, o której mowa w ust. 3d, służy odwołanie
 - 3f. (uchylony).
4. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb udzielania
 - 4a. Minister właściwy do spraw rybołówstwa w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb udzielania oraz
 - 4b. 34 Minister właściwy do spraw rybołówstwa w porozumieniu z Ministrem Finansów określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb udzielania oraz
5. W przypadku programów realizowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2, udzielenie, wypłata i rozliczenie zaliczki
6. Przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio do projektów realizowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2.

37

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej którego art. 325 obowiązuje państwa członkowskie do ochrony interesów finansowych UE

ROZDZIAŁ 6 ZWALCZANIE NADUŻYĆ FINANSOWYCH

Artykuł 325 (dawny artykuł 280 TWE)

1. Unia i Państwa Członkowskie zwalczają nadużycia finansowe i wszelkie inne działania nielegalne naruszające interesy finansowe Unii za pomocą środków podejmowanych zgodnie z niniejszym artykułem, które mają skutek odstraszający i zapewniają skuteczną ochronę w Państwach Członkowskich oraz we wszystkich instytucjach, organach i jednostkach organizacyjnych Unii.
2. Państwa Członkowskie podejmują takie same środki do zwalczania nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii, jakie podejmują do zwalczania nadużyć finansowych naruszających ich własne interesy finansowe.
3. Z zastrzeżeniem innych postanowień Traktatów, Państwa Członkowskie koordynują swoje działania zmierzające do ochrony interesów finansowych Unii przed nadużyciami finansowymi. W tym celu organizują z Komisją ścisłą i regularną współpracę między właściwymi władzami.
4. Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, po konsultacji z Trybunałem Obrachunkowym, uchwalają niezbędne środki w dziedzinach zapobiegania nadużyciom finansowym naruszającym interesy finansowe Unii i zwalczania tych nadużyć w celu zapewnienia skutecznej i równoważnej ochrony w Państwach Członkowskich oraz we wszystkich instytucjach, organach i jednostkach organizacyjnych Unii.
5. Komisja, we współpracy z Państwami Członkowskimi kieruje corocznie do Parlamentu Europejskiego i Rady sprawozdanie w sprawie środków podjętych w celu wykonania niniejszego artykułu.

38

USTAWA
z dnia 28 kwietnia 2022 r.
o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

Umowa o dofinansowanie projektu i decyzja o dofinansowaniu projektu

Art. 61. [Zawarcie umowy o dofinansowanie projektu lub podjęcie decyzji o dofinansowaniu projektu]

1. W celu objęcia projektu dofinansowaniem właściwa instytucja, po wybraniu go do dofinansowania, zawiera z jego wnioskodawcą umowę o dofinansowanie projektu albo podejmuje decyzję o dofinansowaniu projektu.
2. W przypadku projektu partnerskiego umowa o dofinansowanie projektu jest zawierana z partnerem wiodącym, o którym mowa w art. 39 ust. 9 pkt 4, będącym beneficjentem odpowiedzialnym za przygotowanie i realizację projektu.
3. Umowa o dofinansowanie projektu nie może być zawarta, a decyzja o dofinansowaniu projektu nie może być podjęta, w przypadku gdy:
 - 1) wnioskodawca nie dokonał czynności, o których mowa w art. 51 ust. 1 pkt 10;
 - 2) wnioskodawca został wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania na podstawie przepisów odrębnych;
 - 3) wnioskodawca zrezygnował z dofinansowania;
 - 4) doszło do unieważnienia postępowania w zakresie wyboru projektów.
4. W uzasadnionych przypadkach właściwa instytucja może odmówić zawarcia umowy o dofinansowanie projektu albo odmówić podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu, jeżeli zachodzi obawa wyrządzenia szkody w mieniu publicznym w następstwie zawarcia umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu, w szczególności gdy w stosunku do wnioskodawcy będącego osobą fizyczną lub członka organów zarządzających wnioskodawcy niebędącego osobą fizyczną toczy się postępowanie karne lub karne skarbowe za przestępstwo składania fałszywych zeznań, przekupstwa, przeciwko mieniu, wiarygodności dokumentów, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, obrotowi gospodarczemu, systemowi bankowemu albo inne związane z wykonywaniem działalności gospodarczej lub popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowych, w związku z dofinansowaniem, które zostało udzielone ze środków publicznych na realizację projektu temu wnioskodawcy, podmiotowi powiązanemu z nim osobowo lub kapitałowo lub członkowi organów zarządzających tego wnioskodawcy lub podmiotu.

39

[zgodnie z art. 69 ust. 12 rozporządzenia ogólnego]

Artykuł 69

Obowiązki państw członkowskich

12.

Państwa członkowskie zgłaszają nieprawidłowości zgodnie z kryteriami ustalania przypadków nieprawidłowości wymagających zgłoszenia, danymi podlegającymi przekazaniu, a także formatem do celów zgłoszenia określonym w załączniku XII.

	LOŻYC WNIOSKI O PŁATNOŚĆ ZA BIEŻĄCY I KOLEJNY ROK KALENDARZOWY (ART. 69 UST. 10)	
ZALĄCZNIK IX	KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ – ART. 47, 49 I 50	
ZALĄCZNIK X	ELEMENTY UMÓW O FINANSOWANIE I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH – ART. 59 UST. 1 I 5	
ZALĄCZNIK XI	KLUCZOWE WYMAGI DOTYCZĄCE SYSTEMÓW ZARZĄDZANIA I KONTROLI ORAZ KLASYFIKACJI WYNIKÓW OPERACYJNYCH – ART. 54 UST. 1	
ZALĄCZNIK XII	SZCZEGÓLNE ZASADY ORAZ WZÓR DO CELÓW ZGŁASZANIA NIEPRAWIDŁOŚCI – ART. 69 UST. 2 I UST. 2	
ZALĄCZNIK XIII	ELEMENTY ŚCIEŻKI AUDYTU – ART. 69 UST. 6	
ZALĄCZNIK XIV	SYSTEMY ELEKTRONICZNEJ WYMIANY DANYCH MIĘDZY INSTYTUCJAMI PROGRAMU A BENEFICJENTAMI – ART. 69 UST. 8	
ZALĄCZNIK XV	SPC#021: SYSTEM ELEKTRONICZNEJ WYMIANY DANYCH MIĘDZY PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI A KOMISJĄ – ART. 69 UST. 9	
ZALĄCZNIK XVI	WZÓR OPISU SYSTEMU ZARZĄDZANIA I KONTROLI – ART. 69 UST. 11	
ZALĄCZNIK XVII	DANE, KTÓRE NALEŻY REJESTROWAĆ I PRZECHOWYWAĆ W FORMIE ELEKTRONICZNEJ W ODNIESIENIU DO KAŻDEJ OPERACJI – ART. 72 UST. 1 LIT. E)	

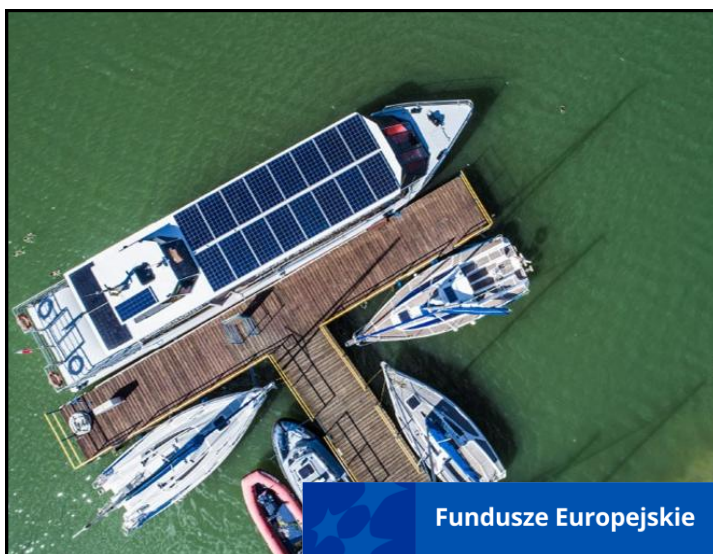
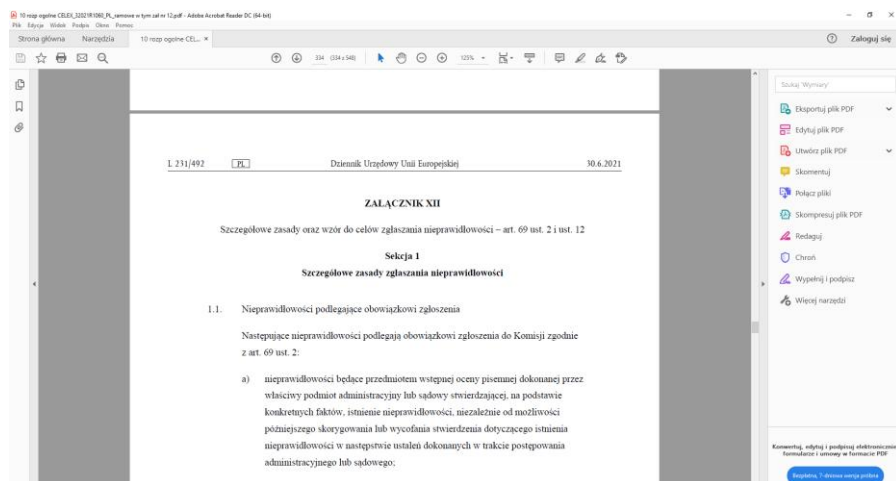
Wypełnij i podpisz

Więcej narzędzi

Konwertuj, edytuj i podpisuj elektronicznie
Formularze i umowy w formacie PDF

[Zapisz](#) [Zamów więcej plików](#)

40

Fundusze Europejskie

Nowe Wytyczne dot. kontroli – praca z dokumentem

Portal Funduszy Europejskich

Skorzystaj | O Funduszach | Wiadomości | Punkty Informacyjne | Szukaj w serwisie | Serwisy programów

Strona główna > Dowiedz się więcej o Funduszach Europejskich > Fundusze Europejskie na lata 2021-2027 > Zapoznaj się z prawem i dokumentami > Wytuczne

Wytuczne dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027

09.11.2022

Dokument [Wytuczne dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności na lata 2021-2027](#)
PDF 251 KB

Wytuczne określają, jak stosować przepisy dotyczące kontroli realizacji programów polityki spójności. Zawierają postanowienia w zakresie ram systemu kontroli, przedstawiając najważniejsze procesy kontrolne i określając podstawowe obowiązki IZ w zakresie ich realizacji.

Wytuczne obowiązują od 8 listopada 2022 r.

Zobacz również:

- [Projekt wytycznych](#) (DOCX 116 KB)
- [Wykaz zastosowanych uwag](#) (XLSX 162 KB)

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/prawo-i-dokumenty/wytuczne/wytuczne-dotyczace-kontroli-realizacji-programow-polityki-spojnosci-na-2021-2027/>

43

Wykaz skrótów

Wykaz pojęć

Rozdział 1. Cel i zakres wytycznych

Rozdział 2. Warunki ogólne

Rozdział 3. Aplikacja e-Kontrola

Rozdział 4. Kontrola systemowa

Rozdział 5. Weryfikacja wydatków

Podrozdział 5.1. Weryfikacja wniosków o płatność beneficjenta

Podrozdział 5.2. Kontrola w miejscu realizacji projektu lub w siedzibie podmiotu kontrolowanego

Podrozdział 5.3. Kontrola krzyżowa

Rozdział 6. Kontrola instrumentów finansowych

Rozdział 7. Kontrola na zakończenie realizacji projektu

Rozdział 8. Kontrola trwałości

Rozdział 9. Roczne plany kontroli

Rozdział 10. Kontrole w trybie doraźnym

Rozdział 11. Środki zwalczania nadużyć finansowych

Załącznik nr 1 - Minimalny zakres informacji oraz struktura rocznego planu kontroli

44

Wizyta monitoringowa

W ramach wizyty monitoringowej kontroli podlega w szczególności:

- Umowa podpisana między Beneficjentem, a Wykonawcą
- Lista obecności, dziennik zajęć
- Program zajęć
- Wiedza uczestników o źródle współfinansowania
- Prawidłowość oznaczenia pomieszczeń
- Oznaczenie i dostarczenie materiałów szkoleniowych uczestnikom

W trakcie wizyty może zostać przeprowadzony wywiad na temat realizowanej usługi.

W trakcie wizyty weryfikacji podlega zgodność realizowanej usługi z zapisami wniosku o dofinansowanie oraz potwierdzenie założonej jakości.

Kontrola wniosku o płatność beneficjenta

Kontrole w trakcie realizacji projektu
(planowane, doraźne)

Wizyty monitoringowe / Oględziny

Kontrole na zakończenie realizacji projektu

Kontrole trwałości projektu

W skład CST2021 wchodzi:

- **SZT2021** (wspólna bramka logowania dla aplikacji)
- **Administracja**, w tym eSZOP (dostęp, słowniki, dane)
- **WOD2021** (przygotowanie wzoru wniosku, zarządzanie naborem, w tym ogłoszenie naboru, przygotowanie i złożenie wniosku o dofinansowanie, zarejestrowanie przebiegu oceny wniosku, automatyczne przekazanie danych zawartych we wniosku do SL2021)
- **SL2021** (bieżący proces zarządzania, monitorowania i oceny programów, zachowanie odpowiedniego śladu audytowego, umożliwienie Beneficjentom rozliczania realizowanych przez nich projektów)
- **BK2021** (aplikacja wspierająca realizację zasady konkurencyjności)
- **e-Kontrola** (informatyzacja obszaru prowadzenia kontroli projektów, zarządzanie procesami kontroli oraz prowadzenie i dokumentowanie kontroli)
- **SR2021** (umożliwienie instytucjom zarządzającym przekazywania Komisji wiarygodnych zbiorczych danych dotyczących liczby wybranych operacji, ich kosztów, wskaźników produktu i rezultatu, w wymaganym podziale, samodzielne uruchamianie, tworzenie oraz zapisywanie raportów)
- **SKANER** (dostęp do danych umożliwiających weryfikację informacji o podmiotach i osobach na podstawie danych z rejestrów publicznych i Centralnego systemu teleinformatycznego),
- **Kontrola Krzyżowe** (łączy dokumenty rozliczeniowe deklarowane w dowolnym programie Polityki Spójności w grupy faktur skorelowanych, które podlegają weryfikacji zgodnie z kompetencją instytucjonalną),
- **System Monitorowania EFS** (wsparcie bieżącego procesu monitorowania udzielanych wsparć i zgromadzenie danych niezbędnych do wyliczenia osiągniętych wskaźników, wsparcie bieżącego procesu oceny kwalifikowalności programów w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego „Plus”)

47

The screenshot shows the 'Utwórz kontrolę' (Create control) form in the CST2021 system. The form is in Polish and includes the following fields and options:

- Projekt:** A text input field with a dropdown menu showing 'Projekt'.
- Rodzaj kontroli:** A dropdown menu showing 'Rodzaj kontroli'.
- Typ kontroli:** Radio buttons for 'Dokumentacji' (selected) and 'Na miejscu'.
- Tryb kontroli:** Radio buttons for 'Planowa' (selected) and 'Doraźna'.
- Planowany termin kontroli:** Two date input fields for 'Data rozpoczęcia' and 'Data zakończenia', both showing 'yyyy-mm-dd'.
- Zespół kontrolujący:** A dropdown menu showing 'Użytkownicy'.
- Zastosowana lista sprawdzająca:** A dropdown menu showing 'Listy sprawdzające'.

At the bottom right of the form, there are two buttons: 'ZAPISZ' (Save) and 'ANULUJ' (Cancel).

The sidebar on the left contains the following navigation options:

- Wybór aplikacji
- Kontrola
 - Zarządzaj kontrolami
 - Utwórz kontrolę (selected)
 - Moje kontrole
 - Dokumenty pokontrolne
- Kontrola zewnętrzne
 - Przeglądaj kontrole
 - Zarejestruj kontrolę
- Pomoc

The top right corner of the page shows the time: 'Czas do końca sesji: 29:56'.

Fundusze Europejskie

KOREKTY NAKŁADANE W TRAKCIE KONTROLI

49

Korekty finansowe

- 1.1 Nieopublikowanie ogłoszenia o zamówieniu lub nieuzasadnione bezpośrednie udzielenie zamówienia (tj. niezgodna z prawem procedura negocjacyjna bez wcześniejszej publikacji ogłoszenia o zamówieniu)
- 1.2 Sztuczny podział zamówień na roboty budowlane/usługi/dostawy
- 1.3 Nieprzestrzeganie terminów składania ofert lub terminów składania wniosków o dopuszczenie do udziału lub brak przedłużania terminów składania ofert w przypadku wprowadzania istotnych zmian w dokumentach zamówienia
- 1.4 Niewystarczający czas na uzyskanie dokumentacji przetargowej przez potencjalnych oferentów/kandydatów lub ograniczenia dotyczące uzyskania dokumentacji przetargowej
- 1.5 Nieopublikowanie informacji o przedłużonych terminach składania ofert lub brak przedłużenia terminów składania ofert
- 1.6 Nieuzasadnione zastosowanie procedury konkurencyjnej z negocjacjami lub dialogu konkurencyjnego
- 1.7 Nieopublikowanie w ogłoszeniu o zamówieniu kryteriów kwalifikacji lub kryteriów udzielenia zamówienia (i ich wagi), lub warunków realizacji zamówień, lub specyfikacji technicznej lub brak
- 1.8 Zastosowanie – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia, lub – warunków realizacji zamówień, lub – specyfikacji technicznej, które są dyskryminacyjne, gdyż obejmują nieuzasadnione preferencje krajowe, regionalne lub lokalne
- 1.9 Zastosowanie – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia, lub – warunków realizacji zamówień, lub – specyfikacji technicznej, które nie są dyskryminacyjne w rozumieniu poprzedniego rodzaju nieprawidłowości (np. niezgodne z prawem, nieproporcjonalne), ale w inny sposób ograniczają dostęp dla podmiotów gospodarczych
- 1.10 Niewystarczająca lub nieprecyzyjna definicja przedmiotu zamówienia
- 1.11 Brak uzasadnienia powodu, dla którego zamówienia nie podzielono na części
- 1.12 Nieprzestrzeganie procedury ustanowionej w dyrektywie 2014/24/UE w sprawie zamówień elektronicznych i zagregowanych
- 1.13 Nieuzasadnione ograniczenie podwykonawstwa
- 1.14 Zmiana kryteriów kwalifikacji (lub specyfikacji technicznej) po otwarciu ofert lub nieprawidłowe stosowanie tych kryteriów lub specyfikacji

Korekty finansowe

1.15 Ocena ofert na podstawie kryteriów udzielenia zamówienia różniących się od kryteriów określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub specyfikacji istotnych warunków zamówienia lub ocena na podstawie dodatkowych kryteriów udzielenia zamówienia, których nie opublikowano

1.16 Negocjacje w toku postępowania o udzielenie zamówienia, w tym zmiana oferty zwycięskiej podczas oceny

1.17 Procedura konkurencyjna z negocjacjami z istotnymi zmianami warunków określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub specyfikacji istotnych warunków zamówienia

1.18 Nieuzasadnione odrzucenie rażąco niskich ofert

1.19 Konflikt interesów wpływający na wyniki postępowania o udzielenie zamówienia

1.20 Nieprawidłowe wcześniejsze związki kandydatów/offerentów z instytucją zamawiającą

1.21 Niewystarczająca ścieżka audytu na potrzeby udzielenia zamówienia

1.22 Zmowa przetargowa

1.23 Zmiany zakontraktowanych elementów zamówienia określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji istotnych warunków zamówienia niezgodne z dyrektywą 2014/24/UE

1.24 Niezgodność z krajowymi przepisami dotyczącymi zamówień udzielanych przez podmioty inne niż zamawiający

1.25 Inne związane z zamówieniami publicznymi (np. niewłaściwie udokumentowane konsultacje rynkowe, nieprawidłowa adaptacja dyrektyw dotyczących zamówień publicznych do prawa krajowego)

2.1 Brak zgłoszenia pomocy państwa

2.2 Zastosowanie niewłaściwego programu pomocy

2.3 Niewłaściwe wykorzystanie programu pomocy, w tym niekwalifikujący się beneficjenci/przedsiębiorstwo

2.4 Niespełnienie wymogów dotyczących monitorowania

Korekty finansowe

2.5 Brak uwzględnienia inwestycji referencyjnej w mającym zastosowanie programie pomocy

2.6 Brak uwzględnienia przychodów w mającym zastosowanie programie pomocy

2.7 Niebranie pod uwagę efektu zachęty pomocy

2.8 Nieprzestrzeganie dozwolonej intensywności pomocy

2.9 Przekroczenie poziomu de minimis

2.10 Błąd w zastosowaniu usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym (np. brak odpowiedniego uzasadnienia pomocy lub wykazania, że pomoc jest niezbędna do osiągnięcia uzasadnionego celu leżącego we wspólnym interesie)

2.11 Inne związane z zasadami pomocy publicznej (np. brak weryfikacji pomocy publicznej przez IZ/IP w przypadku programów ponownego przyznania środków)

3.1 Projekt nie jest kwalifikowalny

3.2 Nieosiągnięty cel projektu (w tym nieprzestrzeganie kodów zakresów interwencji)

3.3 Projekty ukończone lub w pełni wdrożone (art. 63 ust. 6 CPR)

3.4 Brak dowodów na wykorzystanie aktywów w projekcie zgodnie z umową (np. w przypadku wspólnych inwestycji/sprzętu między co najmniej dwoma projektami)

3.5 Inne związane z projektem niekwalifikowalnym

4.1 Wydatki poniesione przed rozpoczęciem lub po zakończeniu okresu kwalifikowalności

4.2 Wydatki nieponiesione przez beneficjenta

4.3 Wydatki niezwiązane z projektem

4.4 Wydatki spoza obszaru kwalifikowalności (z uwzględnieniem art. 63 ust. 4 CPR)

Korekty finansowe

- 4.5 Niekwalifikowalne podatki (np. VAT) i koszty zgodnie z prawem krajowym
- 4.6 Wydatki niekwalifikowalne ze względu na częściowo osiągnięty cel projektu
- 4.7 Brak zgodności z zasadami dotyczącymi zakupu gruntów lub nieruchomości
- 4.8 Niekwalifikujący się beneficjent
- 4.9 Niekwalifikujący się uczestnicy/końcowy odbiorca projektów grantowych/niekwalifikująca się grupa docelowa
- 4.10 Konflikt interesów (art. 61 rozporządzenia finansowego)
- 4.11 Podwójne finansowanie
- 4.12 Wydatki na niewykonane prace lub niedostarczone/wykonane towary/usługi
- 4.13 Wydatki niekwalifikowalne poniesione w związku ze zmianą zakresu lub celów projektu bez uzyskania niezbędnych zgód lub zmian w umowie dotyczącej projektu
- 4.14 Niekwalifikowalne wydatki na personel (np. nieprawidłowe godziny pracy, nieprawidłowe wynagrodzenie, nieuzasadnione godziny w kartach czasu pracy)
- 4.15 Wydatki niekwalifikowalne związane z podróżą i zakwaterowaniem
- 4.16 Wydatki niezgodne ze szczegółowymi ustaleniami umownymi i/lub przepisami dotyczącymi wymogów kwalifikowalności (tj. na poziomie krajowym lub na poziomie projektu)
- 4.17 Nieprawidłowości związane z partnerstwem publiczno-prywatnym
- 4.18 Inne wydatki niekwalifikowalne (np. zaakraglenia kwot pieniężnych/niewłaściwe zastosowanie kosztów umownych, wydatki niekwalifikowalne zwrócone po dokonaniu płatności itp.)
- 5.1 Nieprawidłowa metodyka
- 5.2 Nieprawidłowe zastosowanie metodyki (np. błędne obliczenia, błędne dane wejściowe, niewłaściwa korekta, błąd następczy przy stosowaniu stawek ryczałtowych), w tym nieprzestrzeganie warunków

Korekty finansowe

- 5.3 Nieprzestrzeganie obowiązku stosowania kosztów uproszczonych
- 6.1 Niespełnienie warunków lub nieosiągnięcie rezultatów (art. 95 CPR)
- 7.1 Nieprzestrzeganie zasad wyboru Funduszu Powierniczego/Funduszu Celowego (bezpośrednie przyznanie przez IZ lub konkursowe zaproszenia)
- 7.2 Brak lub niekompletna dokumentacja i/lub ścieżka audytu, zob. załącznik XIII do CPR (np. ocena ex ante; umowy o finansowanie lub dokumentów strategicznych; inna dokumentacja wspierająca wnioski o płatność od odbiorców końcowych, taka jak biznesplany lub równoważne, w tym poprzednie roczne sprawozdania finansowe; listy kontrolne i sprawozdania na poziomie organów wdrażających instrumenty finansowe itp.)
- 7.3 Wydatki niekwalifikowalne (np. inwestycje, koszty zarządzania i opłaty)
- 7.4 Ostateczny odbiorca nie jest kwalifikowalny
- 7.5 Odsetki i inne zyski uzyskane dzięki wsparciu z funduszy i/lub ponownemu wykorzystaniu zasobów przypadających na fundusze niewykorzystane zgodnie z art. 60 i/lub 62 CPR
- 7.6 W przypadku połączenia wsparcia z dotacjami w ramach jednej operacji IF, warunki określone w art. 58 ust. 5 CPR nie były przestrzegane
- 7.7 Pomoc państwa niezgodna z rynkiem wewnętrznym
- 7.8 Nieprzestrzeganie działań informacyjnych i promocyjnych określonych w art. 50 CPR
- 7.9 Inne związane z instrumentami finansowymi
- 8.1 Niedopełnienie obowiązków wynikających z art. 50 CPR (np. brak trwałych tablic, billboardów, plakatu, wydarzenia komunikacyjnego, brak widocznego oświadczenia podkreślającego wsparcie na stronie internetowej, dokumentach lub materiałach komunikacyjnych)
- 9.1 Brakujące lub nieprawidłowe informacje lub dokumenty potwierdzające

Korekty finansowe

9.2 Brak lub niepełna ścieżka audytu (m.in. z powodu nierzetelnych systemów informatycznych)

9.3 Niezbieranie informacji o beneficjentach rzeczywistych beneficjentów finansowania unijnego (art. 69 ust. 2 i załącznik XVII do CPR)

10.1 Błędy księgowe i rachunkowe na poziomie projektu (w tym na poziomie dotacji)

10.2 Brak prowadzenia odrębnych ksiąg rachunkowych lub niestosowanie odpowiednich kodów księgowych dla transakcji refundowanych na podstawie kosztów faktycznie poniesionych przez beneficjenta zgodnie z art. 53 ust. 1 lit. a) CPR

11.1 Nieprawidłowe dane dotyczące produktu

11.2 Nieprawidłowe dane dotyczące rezultatu

12.1 Nieprzebranie wymogów środowiskowych (Natura 2000, ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ), ochrona klimatu)

13.1 Nieprzebranie zasady równości płci, równych szans i niedyskryminacji

13.2 Niezgodność z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej

14.1 Nieprzebranie zasady należytego zarządzania finansami (np. złe zarządzanie projektem, niewywiązywanie się z zobowiązań podjętych przez beneficjenta, w tym nieprzebranie terminów składania dokumentów, niewykorzystane bonifikaty/rabaty - opusty)

14.2 Niedotrzymanie terminu płatności na rzecz beneficjentów (80 dni, por. art. 74 ust. 1 lit. b RWP)

15.1 Nieprzebranie zasad ochrony danych

O jakich taryfikatorach należy pamiętać?

„zamówieniowy” – dot. korygowania nieprawidłowości dot. zamówień publicznych

„promocyjny” – dot. obowiązków zw. z informacją i promocją

„koszty pośrednie” – (jeżeli dotyczy) – załącznik do UOD

Kategorie w taryfikatorze korekt „zamówieniowym”:

Kategoria 1: Ogłoszenie o zamówieniu i specyfikacje istotnych warunków zamówienia

Kategoria 2: Kwalifikacja oferentów i ocena ofert

Kategoria 3: Realizacja zamówienia

57

1. Nieopublikowanie ogłoszenia o zamówieniu lub nieuzasadnione bezpośrednie udzielenie zamówienia (tj. niezgodna z prawem procedura negocjacyjna bez uprzedniej publikacji ogłoszenia o zamówieniu).

Zobacz: art. 86 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych zwanej dalej „Pzp”, art. 87 ust. 1 i 2, art. 90 ust. 3 Pzp, art. 130 ust. 1 pkt 1, art. 152 ust. 1, art. 153, art. 169, art. 170, art. 189 ust. 2, art. 209 ust. 1, art. 214 ust. 1, art. 267 ust. 2 pkt 1, art. 272 ust. 1, art. 276, art. 298, art. 301, art. 305, art. 340, art. 359, art. 454 Pzp, art. 18 ust. 1, art. 51 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2021 r. poz. 541).

58

2. Sztuczny podział zamówień na roboty budowlane/usługi/dostawy.

Zobacz: art. 25 ust. 2, art. 28–35 Pzp.

3. Brak uzasadnienia powodu, dla którego zamówienia nie podzielono na części.

Zobacz: art. 25 ust. 2, art. 91 ust. 1 i 2 Pzp.

59

4. Nieprzestrzeganie terminów składania ofert lub terminów składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu) lub brak przedłużania terminów składania ofert w przypadku wprowadzania istotnych zmian w dokumentach zamówienia.

Zobacz: art. 90 ust. 2, art. 131, art. 135 ust. 3, art. 137 ust. 6, art. 138, art. 144, art. 151, art. 158 ust. 1, art. 162, art. 176 ust. 1, art. 194 ust. 1, art. 196, art. 283, art. 296, art. 299 ust. 1 i 2 Pzp.

60

5. Niezapewnienie potencjalnym oferentom/kandydatom wystarczającego czasu na uzyskanie dokumentacji zamówienia lub ograniczenia w uzyskiwaniu dokumentacji zamówienia.

Zobacz: art. 66, art. 88, art. 90 ust. 2, art. 133, art. 135 ust. 2, art. 137 ust. 1–4, art. 141, art. 150, art. 154 ust. 3, art. 155, art. 156, art. 157, art. 161, art. 165 ust. 4, art. 167, art. 168, art. 173, art. 174, art. 179, art. 181, art. 184 ust. 2, art. 185, art. 186, art. 191, art. 192, art. 195 ust. 2–4, art. 201, art. 202 ust. 2–3, art. 203 ust. 2–4, art. 210 ust. 2, art. 212, art. 216, art. 217 ust. 1, art. 272 ust. 1 Pzp.

61

6. Nieopublikowanie informacji o przedłużeniu terminów składania ofert) lub brak przedłużenia terminów składania ofert.

Zobacz: art. 90 ust. 1 i 2, art. 135 ust. 3, art. 137 ust. 2 i 4–6, art. 143 ust. 1 i 5, art. 157, art. 167, art. 175, art. 185, art. 192, art. 212, art. 271, art. 284 ust. 3, art. 286 ust. 3–7, art. 342 Pzp.

62

7. Przypadki, w których zastosowanie procedury konkurencyjnej z negocjacjami lub dialogu konkurencyjnego jest nieuzasadnione.

Zobacz: art. 153, art. 154, art. 159, art. 165 ust. 1, art. 170, art. 177, art. 181, art. 188, art. 189, art. 195 ust. 1, art. 200 Pzp.

63

8. Nieprzestrzeganie procedury właściwej w zakresie zamówień elektronicznych i zagregowanych.

Zobacz: art. 61–69 Pzp, art. 93, art. 227–238, art. 311 – 324 Pzp.

64

9. Nieopublikowanie w ogłoszeniu o zamówieniu kryteriów kwalifikacji lub kryteriów udzielenia zamówienia (i ich wagi) lub warunków realizacji zamówień lub specyfikacji technicznej lub brak przedstawienia wystarczająco szczegółowego opisu kryteriów udzielenia zamówienia i ich wagi lub brak przekazania/publikacji wyjaśnień / dodatkowych informacji.

Zobacz: art. 87, art. 94–96, art. 104 ust. 3–6, art. 105–109, art. 112–117, art. 134 ust. 1 pkt 4 i 7–9, art. 135 ust. 1 i 2, art. 142, art. 155, art. 156 ust. 1 pkt 8–10, art. 167 ust. 3, art. 173, art. 174, art. 185, art. 192, art. 202 Pzp.

65

10. Zastosowanie: – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia lub – warunków realizacji zamówień,

lub – specyfikacji technicznej – które są dyskryminacyjne, gdyż obejmują nieuzasadnione preferencje krajowe, regionalne lub lokalne.

Zobacz: art. 94–96, art. 99–105, art. 108, art. 109, art. 112–119, art. 121, art. 124, art. 125 Pzp, art. 239–243 Pzp, art. 245, art. 246 Pzp.

66

11. Zastosowanie: – kryteriów wykluczenia, kwalifikacji, udzielenia zamówienia lub – warunków realizacji zamówień lub – specyfikacji technicznej – które nie są dyskryminacyjne w rozumieniu poprzedniego rodzaju nieprawidłowości, ale w inny sposób ograniczają dostęp dla wykonawców.

Zobacz: art. 95, art. 96, art. 105, art. 108–125 Pzp, art. 239–243 Pzp, art. 245, art. 246 w związku z art. 16 i art. 17 ust. 2 i 3 Pzp.

67

12. Niewystarczająca lub nieprecyzyjna definicja przedmiotu zamówienia.

Zobacz: art. 16, art. 99–105 Pzp.

68

13. Nieuzasadnione ograniczenie podwykonawstwa.

Zobacz: art. 121, art. 462 Pzp.

69

14. Wprowadzono zmiany w kryteriach kwalifikacji (lub specyfikacji technicznej) po otwarciu ofert lub kryteria te (lub specyfikacja) zostały zastosowane nieprawidłowo.

Zobacz: art. 16, art. 17 ust. 2, art. 58, art. 91, art. 108–128, art. 137, art. 143, art. 157, art. 175, art. 192 ust. 4 i 5, art. 226 ust. 1 pkt 2, art. 239–252, art. 273, art. 274, art. 284–285, art. 286 ust. 1–8, art. 287 ust. 1 i 2, art. 462–465 Pzp.

70

15. Ocena ofert na podstawie kryteriów udzielenia zamówienia różniących się od kryteriów określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub specyfikacji istotnych warunków zamówienia lub ocena na podstawie dodatkowych kryteriów udzielenia zamówienia, których nie opublikowano.

Zobacz: art. 239–243 Pzp, art. 245–251 Pzp.

71

16. Niewystarczająca ścieżka audytu na potrzeby udzielenia zamówienia.

Zobacz: art. 20 ust. 1, art. 71 Pzp.

72

17. Negocjacje w toku postępowania o udzielenie zamówienia,
w tym modyfikacja oferty zwycięskiej podczas oceny.

Zobacz: art. 218, art. 223, art. 224, art. 226 Pzp.

73

18. Nieprawidłowe wcześniejsze związki kandydatów/
oferentów z instytucją zamawiającą.

Zobacz: art. 16, art. 17 ust. 2 i 3, art. 84, art. 85 Pzp.

74

19. Procedura konkurencyjna z negocjacjami z istotną modyfikacją warunków określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji istotnych warunków zamówienia.

Zobacz: art. 164 w związku z art. 152 Pzp, art. 185 ust. 1, art. 199, art. 278, art. 279, art. 286 ust. 9 Pzp.

75

20. Nieuzasadnione odrzucenie rażąco niskich ofert.

Zobacz: art. 226 ust. 1 pkt 8 w związku z art. 224 Pzp.

76

21. Konflikt interesów wpływający na wyniki postępowania o udzielenie zamówienia.

Zobacz: art. 17 ust. 3, art. 52, art. 56, art. 109 ust. 1 pkt 6, art. 332, art. 335 ust. 3 Pzp.

77

22. Zmowa przetargowa/porozumienie ograniczające konkurencję (stwierdzoną przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, sąd lub inny właściwy organ).

Zobacz: art. 56 Pzp, art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

78

23. Modyfikacje elementów zamówienia określonych w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji istotnych warunków zamówienia niezgodne z przepisami dyrektyw: dyrektywy 2014/23/UE, dyrektywy 2014/24/UE, dyrektywy 2014/25/UE oraz właściwych przepisów krajowych.

Zobacz: art. 454 ust. 2 i art. 455 Pzp.

79

Analiza przykładowego dokumentu

Załącznik do umowy o dofinansowanie projektu

Taryfikator nakładania korekt finansowych na koszty pośrednie

80

Analiza przykładowego dokumentu

Wykaz pomniejszenia wartości dofinansowania projektu w zakresie obowiązków komunikacyjnych beneficjentów FE

81

Ćwiczenie - dokumenty potwierdzające kwalifikowalność wydatków

82

Ćwiczenie – wybór właściwej procedury zamówieniowej

83

Fundusze Europejskie

Dziękuję za uwagę

mirosław@inkubatorprogress.pl

Fundusze Europejskie
dla Śląskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Województwo
Śląskie

84